

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Dobrovičova č. 12, 812 66 Bratislava

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

**Národný program eradikácie vírusovej hemoragickej septikémie
rýb (VHS) v Slovenskej republike na roky 2018 - 2019**

Predložil:

prof. MVDr. Jozef Bireš, DrSc.

Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:

Ing. Gabriela Matečná

Podpredsedníčka vlády SR

**Ministerka pôdohospodárstva a
rozvoja vidieka SR**

Bratislava, aktualizácia december 2018

Národný program eradikácie vírusovej hemoragickej septikémie rýb (VHS) v Slovenskej republike na roky 2018 -2019

1. Cieľ programu
2. Zákonné právomoci
3. Finančné zabezpečenie
4. Poučenie o chorobe a vymedzenie pojmov
5. História
6. Diagnostika
7. Hlásenie choroby
8. Kontrolné mechanizmy
9. Premiestňovanie vnímavých druhov vodných živočíchov
10. Rozsah vykonávania monitoringu
11. Všeobecné zásady a metódy eradikácie
12. Úlohy orgánov štátnej správy
13. Povinnosti chovateľov
14. Prílohy

1. Cieľ programu

Cieľom programu je včas detekovať a eradikovať ohniská choroby vírusovej hemoragickej septikémie (VHS) v chovoch rýb na celom území Slovenskej republiky.

Ozdravením chovov sa zlepši zdravotný stav, znížia straty na produkcii, odbúrajú obchodné prekážky v domácom ako aj zahraničnom obchode.

Národný program eradikácie vírusovej hemoragickej septikémie rýb (VHS) sa bude každoročne vyhodnocovať a na základe analýzy dosiahnutých výsledkov sa môže upravovať.

2. Záonné právomoci

Právnym podkladom tohto programu je § 17, § 18, § 20, § 37, § 40, § 40a, § 46 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z. z.“).

Program schvaľuje Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) na návrh hlavného veterinárneho lekára v súlade s § 5 písm. f) zákona č. 39/2007 Z. z.

Nemenej dôležitou podmienkou je aj plnenie ostatných požiadaviek na zdravie, ochranu, chov, podmienok premiestňovania, uznávania spôsobilosti na hospodársky chov rýb podľa zákona č. 139/2002 Z. z. o rybárstve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 139/2002 Z. z.“), nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 290/2008 Z. z., o zdravotných požiadavkách na živočíchy a produkty hospodárskeho chovu rýb a o prevencii a kontrole niektorých chorôb vodných živočíchov (ďalej len „nariadenie vlády č. 290/2008 Z. z.“).

3. Finančné zabezpečenie

Laboratórna diagnostika úradných vzoriek je hradená zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (ďalej len „SR“).

Dotácia na úhradu straty na zvieratách a ich produktoch v dôsledku nariadeného opatrenia podľa § 45 a § 46 zákona č. 39/2007 Z. z. bude poskytnutá chovateľovi podľa Zákona č. 543/2007 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka v znení neskorších predpisov.

4. Poučenie o chorobe a vymedzenie pojmov

Vírusová hemoragická septikémia (VHS)

Pôvodcom VHS je RNA vírus (viral hemorrhagic septicemia virus VHSV, syn. Egtved virus), zaradený do radu Mononegavirales, rodu Novirhabdovirus, čeľade Rhabdoviridae. Ochorenie môže postihnúť viac ako 50 druhov morských a sladkovodných rýb. Vírus bol izolovaný z radov rýb Salmoniformes, Pleuronectiformes, Gadiformes, Esociformes, Lupeiformes, Osmeriformes, Perciformes, Scorpaeniformes, Anguilliformes, Cyprinodontiformes, Gasterosteiformes. Niektoré druhy rýb môžu byť infikované asymptomaticky a môžu zohrávať významnú úlohu ako prenášači choroby. Medzi najvýmavejšie druhy rýb patria ryby z radu Salmoniformes (losos obyčajný, pstruh dúhový, sivoň americký). Pstruh potočný je na uvedenú nákazu pomerne rezistentný. K rozšíreniu nákazy dochádza latentne infikovanými rybami, pohlavnými produktami a exkrementami chorých rýb, pracovnými pomôckami, dopravnými prostriedkami a rybožravými vtákmi. Choroba postihuje všetky vekové kategórie, prednostne ryby mladšie ako 1 rok, optimálna teplota pre prepuknutie infekcie je 9 – 12 °C, ochorenie vzniká prevažne na jar (nad 15 °C sa ochorenie vyskytuje zriedka, nad 18 °C ku vzniku ochorenia nedochádza). Ďalšími podmieňujúcimi faktormi býva stres, znečistenie vody, nevhodné kŕmenie a nešetrná manipulácia. Priebeh ochorenia býva akútny až chronický (v závislosti na teplote vody,

virulencii pôvodcu a kondícii rýb), pričom inkubačná doba môže byť 4 – 30 dní. Medzi významné klinické príznaky ochorenia patrí výrazná letargia alebo hyperaktivita, zmeny plávania (plávanie v bočnej polohe, okolo svojej osi), nápadne tmavé sfarbenie tela, výrazná anémia žiabier s výskytom petechiálnych krvácanín, krvácanín na očiach a bázach plutiev, bilaterálny alebo unilaterálny exoftalmus a ascites. Pri akútnom priebehu ochorenia je výrazná mortalita, ktorá môže dosiahnuť až 100 %. Chronický priebeh ochorenia môže byť asymptomatologický. Patologicko-anatomický obraz je doplnený o obraz hemoragickej diatézy. Hemorágie nachádzame v svalovine a serózach vo vnútorných orgánoch a vo viscerálnom tuku rýb. Terapia ochorenia nie je známa a tak, ako u ostatných viróz má pre predchádzanie jej šírenia zásadný význam prevencia. Diferenciálna diagnóza začleňuje podozrenie na infekčnú hematopoetickú nekrózu, yersiniózu a furunkulózu lososovitých rýb.

Novou chorobou rýb sa na účely tohto programu rozumie v SR vírusová hemoragická septikémia, uvedená v prílohe č. 4 zákona č. 39/2007 Z. z. a v prílohe č. 3 časti II. nariadenia vlády č. 290/2008 Z. z.. Jedná sa o nedávno zistenú závažnú chorobu, ktorá má potenciál šíriť sa medzi populáciou vnímavých rýb. Jej výskyt bol v SR prvý krát zaznamenaný v marci 2008.

Eradikačný program je program, ktorého cieľom je eradikovať výskyt choroby VHS v chovoch rýb na celom území SR.

Úvodný monitoring je základné laboratórne vyšetrenie registrovaných chovov a voľne žijúcich vodných živočíchov za účelom zmapovania výskytu VHS v danom časovom úseku. Úvodný monitoring bol v SR vykonaný v roku 2010.

Záverečný monitoring je vyšetrenie registrovaných chovov a voľne žijúcich vodných živočíchov za účelom vyhlásenia krajiny, zóny alebo priestoru za oblasť bez výskytu chorôb.

Infikovaný chov je chov, v ktorom je potvrdený výskyt choroby VHS.

Ochranné pásmo je oblasť okolo ohniska vírusovej hemoragickej septikémie vytýčená príslušnou regionálnou veterinárnou a potravinovou správou. Pri územnom vymedzení týchto pásiem sa zoberú do úvahy geografické podmienky, administratívne hranice, prírodné prekážky, možnosti veterinárneho dozoru a vedecko-technické poznatky, ktoré umožnia predpovedať pravdepodobné rozšírenie vírusu hemoragickej septikémie lososovitých rýb. V prípade potreby rozšírenia ochranného pásma na územie, ktoré nespadá do pôsobnosti územne príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy, vytýčenie ochranného pásma bude koordinovať Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky (ďalej len "ŠVPS SR").

Regionálna veterinárna a potravinová správa (ďalej len „RVPS“), vykonáva veterinárne kontroly nad dodržiavaním veterinárnych požiadaviek, na základe skutočností zistených pri výkone svojich pôsobností alebo pri podozrení z vážneho alebo bezprostredného zdravia zvierat alebo ľudí nariaďuje a zrušuje opatrenia, prejednáva priestupky, ukladá sankcie.

5. História

Až do roku 2008 sa vírusová hemoragická septikémia na území SR nevyskytovala, ale pravdepodobne nekontrolovaným dovozom rýb sa importovala aj na naše územie. Prvý výskyt ochorenia na VHS bol zaznamenaný v marci roku 2008 (RVPS Martin). Neskôr v máji 2008, boli diagnostikované ďalšie dva pozitívne chovy (RVPS Dolný Kubín). Tieto chovy

na základe zhodnotenia rizík výskytu nového ochorenia na území SR a v súlade s rozhodnutím chovateľov boli zlikvidované .

Následne v roku 2009 boli potvrdené ďalšie nové ohniská tohto ochorenia., konkrétne 5 novo vzniknutých ohnisk a 1 opakovane infikované ohnisko - RVPS Martin, 1 nové ohnisko - RVPS Dolný Kubín, 1 nové ohnisko RVPS Prievidza a 1 nové ohnisko RVPS Púchov .

Chronologický prehľad výskytu VHS:

ROK 2008:

Dátum	Stredisko	RVPS
18.3.2008	Rybárstvo Kamenný potok, VKČ - 09-17 SK	RVPS Martin
30.5.2008	Slamka Peter, Podbieľ	RVPS Dolný Kubín
6.6.2008	Jozef Magiera, Nižná n/ Oravou, farma Podbieľ, RL-TS 01	RVPS Dolný Kubín

ROK 2009:

Dátum	Stredisko	RVPS
12.2.2009	MsO SRZ Stráne, prevádzka Lipňové hospodárstvo, RL-MT – 4 SK	RVPS Martin
19.3.2009	Rybárstvo Kláštor s.r.o. Rybníky – Kláštor pod Znievom, 9 – 17 SK	RVPS Martin
27.3.2009	Rybárstvo Kláštor s.r.o. Rybníky, Prevádzka Párnica - Hate	RVPS Dolný Kubín
21.4.2009	Rybárstvo Kamenný potok Vrútky, VKČ 09 – 17 SK	RVPS Martin
22.4.2009	Rhybos s.r.o. Skačany	RVPS Prievidza
11.5.2009	SRZ RADA Žilina, stredisko Slovianska Dolina, VKČ 09-18 SK	RVPS Martin
26.5.2009	Hoferica Anton, Vrchteplá	RVPS Púchov
11.6.2009	Slovryb a.s., Pstruhárstvo Príbovce VKČ 09 – 20 SK	RVPS Martin

ROK 2010:

Dátum	Stredisko	RVPS
8.2.2010	Slovryb a.s., Pstruhárstvo Príbovce VKČ 09 – 20 SK	RVPS Martin
4.6.2010	CENO s.r.o., Rybáreň Svätého Petra, Jelka, RN-GA 1 SK	RVPS Galanta
12.10.2010	Rybárstvo Požehy s.r.o. dubové 273, stredisko Diviaky VKČ 09 – 108	RVPS Martin

ROK2011

Dátum	Stredisko	RVPS
26.3.2011	Rybárstvo Požehy spol. s.r.o, stredisko Požehy, VKČ: 09 – 92 SK	RVPS Martin
14.4.2011	Rybárstvo Kláštor s.r.o. Rybníky – Kláštor pod Znievom, 9 – 17 SK	RVPS Martin
6.6.2011	Oľga Hrabčáková, pod Papierňou 39 , 085 01 Bardejov, prevádzkareň Gerlachov,	RVPS Bardejov

ROK2016

Dátum	Stredisko	RVPS
12.2.2016	Rybárstvo Požehy spol. s.r.o, stredisko Diviaky, VKČ: 09 – 108	RVPS Martin

ROK2017

Dátum	Stredisko	RVPS
14.6.2017	Stupavské rybárstvo s. r. o, RN – MA 1 SK	RVPS Senec

ROK2018

Dátum	Stredisko	RVPS
14.12.2018	Stupavské rybárstvo s. r. o, RN – MA 1 SK	RVPS Senec

V rokoch 2012, 2013, 2014, 2015 nebolo v SR potvrdené ohnisko VHS.

6. Diagnostika

VHS sa diagnostikuje na základe:

- a) klinických príznakov
- b) laboratórnych vyšetrení - izolácie vírusu

Na vyšetrenie je najvhodnejšie zasielať ryby živé, prepravované v dostatočnom množstve vody kuriérom, spôsobom znemožňujúcim kontamináciu povrchových vôd a šírenie chorôb. Priemerná vzorka musí obsahovať najmenej 30 ks rýb, rôznych druhov a vekových kategórií. Do vzorky sú primárne zaraďované ryby slabé a ryby s klinickými príznakmi.

Ak sa v chove vyskytuje pstruh dúhový, môže byť zaradený na vyšetrenie len tento druh rýb. Ryby čerstvo uhynuté alebo usmrtené sa na vyšetrenie zasielajú čo najskôr (do dvoch hodín), ak to nie je možné musia byť až do doručenia na vyšetrenie (toto nesmie trvať dlhšie ako dva dni) zmrazené, zabalené v nepremokavom obale, ktorý je vložený do dobre uzatvoreného, pevného obalu s dostatočným množstvom sacieho materiálu, zabraňujúcim pretekaniu obsahu. Vzorka musí byť identifikovateľná aj vo vnútri obalu. Sprievodný doklad sa prikladá ku vzorke tak, aby sa zabránilo jeho znečisteniu a pri prebratí vzorky v schválenom veterinárnom laboratóriu sa mohol odstrániť bez manipulácie so vzorkou. Diagnostiku VHS vykonáva Veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín (ďalej len „VPÚ DK“), ktorý súčasne plní aj funkciu Národného referenčného laboratória (ďalej len „NRL“) pre choroby rýb. Metodika odberu a zasielania vzoriek je uverejnená v prílohe č. 2 tohto programu.

7. Hlásenie choroby

Na základe § 17 ods. 1, písm. h) a § 37 ods. 2, písm. a) zákona č. 39/2007 Z. z. je každá fyzická alebo právnická osoba oprávnená disponovať živými zvieratami povinná bez meškania hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na chorobu a úhyn rýb a umožniť ich vyšetrenie.

8. Kontrolné mechanizmy

Základnou podmienkou pri kontrole VHS je registrácia chovov, ktoré vykonávajú prvovýrobu potravín živočíšneho pôvodu, ktorou je na účely tohto programu v súlade s § 40 ods. 1 písm. a) zákona 39/2007 Z. z. produkcia, chov alebo odchov prvotných produktov živočíšneho pôvodu vrátane zberu prvotných produktov, dojenia a produkcie hospodárskych zvierat pred zabitím, ako aj lovu, výlovu, rybolovu a zberu voľne žijúcich zvierat. Nemenej dôležitou podmienkou je aj registrácia chovu hospodárskych zvierat podľa § 40a ods. 1 písm. a) a plnenie ostatných požiadaviek na zdravie, podmienok premiestňovania, uznávania spôsobilosti na hospodársky chov rýb podľa zákona č. 139/2002 Z. z. a kontrola dodržiavania opatrení v rámci schváleného individuálneho eradikačného programu.

9. Premiestňovanie vnímavých druhov vodných živočíchov

Premiestňovanie rýb podlieha veterinárnej kontrole v zmysle zákona č. 39/2002 Z. z. a veterinárnym požiadavkám nariadenia vlády č. 290/2008 Z. z. . Premiestňovanie možno vykonať len v súlade so zdravotným štatútom chovov, ktorý sa vykonáva na účely prevencie a kontroly VHS podľa zdravotnej situácie v chove vo vzťahu k tejto chorobe.

Štatúty chovov:

1. Úradne bez výskytu – registrovaný, monitorovaný, chov bez výskytu VHS v sledovanom období (počas dvoch rokov)
2. Bez výskytu – registrovaný, ozdravený, monitorovaný, chov bez výskytu VHS v období kratšom ako dva roky
3. Infikovaný, ozdravovaný – registrovaný chov s výskytom VHS zaradený do individuálneho eradikačného programu.

Premiestňovanie:

1. **Chov úradne bez výskytu** - nenachádzajúci sa v ochrannom pásme VHS - z chovu sa môžu premiestňovať ryby na ďalší chov a spracovanie bez obmedzenia, avšak musí byť monitorovaný minimálne 2 x ročne, bez klinických príznakov ochorenia
2. **Chov úradne bez výskytu** - nachádzajúci sa v ochrannom pásme VHS, z chovu sa môžu premiestňovať ryby na ďalší chov a spracovanie bez obmedzenia, avšak musí byť monitorovaný minimálne 4 x ročne bez výskytu klinických príznakov ochorenia so súhlasom veterinárnej správy
3. **Chov infikovaný v ozdravovaní** - môžu sa predávať konečnému spotrebiteľovi resp. dodávať maloobchodným prevádzkarniam klinicky zdravé, usmrtené, tržné ryby na ľudskú spotrebu podľa Nariadenia vlády č. 360/2011 Z. z., ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov rastlinného a živočíšneho pôvodu a dodávanie mlieka a mliečnych výrobkov konečnému spotrebiteľovi a iným maloobchodným prevádzkarniam. Ak farma nemá schválenú prevádzkareň na zabíjanie a úpravu produktov rybolovu môžu sa premiestňovať klinicky zdravé tržné ryby do schválenej prevádzkarne iba so súhlasom dotknutých RVPS. Ryby na ďalší chov do dosiahnutia tržnej veľkosti sa môžu premiestňovať so súhlasom veterinárnej správy len na farmu s rovnakým zdravotným štatútom. Pred predajom a premiestnením musia byť ryby vyšetrené v súlade § 27 zákona č. 39/2007 Z. z. na prítomnosť rezíduí (malachitová zelená, leukomalachitová zelená, kryštálová violet, leukokryštálová violet a brilantová zelená)
4. **Chov bez výskytu** – ozdravený - nachádzajúci sa v ochrannom pásme VHS, z chovu sa môžu premiestňovať ryby na ďalší chov a spracovanie bez obmedzenia, avšak musí byť monitorovaný minimálne 4 x ročne bez výskytu klinických príznakov ochorenia so súhlasom veterinárnej správy

Každé premiestňovanie do ďalšieho chovu musí byť sprevádzané sprievodným dokladom potvrdeným úradným veterinárnym lekárom príslušnej RVPS. Každé premiestňovanie z infikovaných chovov v ozdravovaní musí byť vykonané pod veterinárnou kontrolou príslušnej RVPS. Ostatné premiestňovania sú v zmysle platnej legislatívy Európskej únie a členských štátov. Zásielky rýb, ktoré nie sú sprevádzané sprievodným dokladom vydaným príslušnou RVPS nesmú byť prijaté do žiadneho chovu vnímavých rýb. Vzor sprievodného dokladu je uverejnený v prílohe č. 3 tohto programu.

10. Rozsah vykonávania monitoringu

Keďže VHS, ktorá patrí medzi najzávažnejšie ochorenia rýb sa na účel tohto programu rozumie ako nová choroba rýb v SR, uvedená v prílohe č. 4 zákona č. 39/2007 Z. z. a v prílohe č. 3 nariadenia vlády č.290/2008 Z .z., jej výskyt bol prvý krát zaznamenaný

v marci 2008, následne v máji 2008 (dve ohniská), v roku 2009 (osem ohnísk) a v rokoch 2010 a 2011 (tri ohniská každý rok). V rámci eradikačného programu sa bude vykonávať tento monitoring:

Úvodný monitoring - základné vyšetrenie registrovaných chovov a voľne žijúcich vodných živočíchov za účelom zmapovania výskytu VHS v danom časovom úseku. Pri realizácii monitoringu je potrebná úzka spolupráca s organizáciami chovateľov rýb v SR.

Odber vzoriek vykonali úradní veterinárskymi lekármi príslušnej RVPS spolu odbornými pracovníkmi NRL pre choroby rýb v jarných mesiacoch 2010, pri teplote vody od 1 – 12 °C.

Súčasne prebehlo aj poučenie zamestnancov rybárskych organizácií o správnom odbere vzoriek a poučenie o klinických prejavoch sledovaných ochorení rýb, z titulu správneho postupu pri znižovaní rizika šírenia nákaz.

Pravidelný monitoring prebehol na jeseň roku 2010 ako aj na jar a jeseň v rokoch 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 a 2017. V rokoch 2018 a 2019 bude prebiehať v chovoch pstruhov na jar a jeseň.

Záverečný monitoring prebehne ako vyšetrenie registrovaných chovov a voľne žijúcich vodných živočíchov za účelom vyhlásenia krajiny, zóny alebo priestoru za oblasť bez výskytu chorôb.

Na základe výsledkov vykonaného monitoringu sa eradikačný program **ukončí** alebo sa vypracuje **nový eradikačný program** a to v závislosti od vyhodnotenia zdravotného stavu rýb.

11. Všeobecné zásady a metódy eradikácie

Opatrenia pri podozrení na výskyt VHS:

Príslušná RVPS pri podozrení na výskyt VHS vykoná opatrenia na kontrolu chorôb zvierat

- a) epizootologické šetrenie vrátane odberu vzoriek na laboratórne vyšetrenie
- b) úradný dozor na farme a príslušné kontrolné opatrenia, ktoré zabránia šíreniu choroby
- c) súpis kontaktných fariem, ktorý sa pravidelne aktualizuje
- d) zákaz premiestňovania rýb až do vylúčenia alebo potvrdenia VHS, s výnimkou povoleného premiestnenia rýb na spracovanie a priamu ľudskú spotrebu v mŕtvom stave.

Opatrenia v ohnisku , pri potvrdení výskytu VHS

Príslušná RVPS pri potvrdení VHS vykoná opatrenia na kontrolu chorôb zvierat

- a) epizootologické šetrenie vrátane úradného odberu vzoriek na laboratórne vyšetrenie zo zariadení, z ktorých sa vzorky neodoberali (kontaktné rybníky, nádrže, farmy a pod.)
- b) úradný dozor na farme a príslušné kontrolné opatrenia, ktoré zabránia šíreniu choroby
- c) súpis infikovaných fariem, ktorý sa pravidelne aktualizuje
- d) súpis rýb na týchto farmách, ktorý sa pravidelne aktualizuje
- e) neškodné odstránenie uhynutých rýb v kafilerickom zariadení
- f) usmrtenie rýb, ktoré vykazujú klinické príznaky a ich neškodné odstránenie v kafilerickom zariadení
- g) zákaz premiestňovania s výnimkou povoleného predaja a premiestnenia rýb vid' kapitola 9 písm. b) bod 3.
- h) vypracovať a dodržiavať individuálny eradikačný program

Opatrenia v ochrannom pásme výskytu VHS

- a) zákaz premiestňovania živých rýb, ikier alebo zárodočných buniek na ďalší chov s výnimkou povoleného predaja a premiestnenia rýb vid' kapitola 9 písm. b) bod 3. do doby ukončenia monitoringu choroby v chove

- b) aktivizovať opatrenia na ochranu chovu pred zavlečením chorôb
- c) pravidelne, každé dva mesiace laboratórne monitorovať rybochovné zariadenia na výskyt VHS až do zrušenia opatrení nariadených príslušnou RVPS.

Epizootologické šetrenie sa zameriava na:

- a) pravdepodobný čas trvania, počas ktorého sa mohla choroba vyskytnúť na farme pred tým, ako bola ohlásená, alebo bolo vyslovené podozrenie z jej výskytu
- b) možný zdroj choroby na farme a identifikáciu ostatných fariem, v ktorých sa nachádzajú ikry, zárodočné bunky a vnímavé druhy rýb, ktoré môžu byť infikované
- c) pohyb rýb, ikier alebo zárodočných buniek, dopravných prostriedkov, materiálu alebo osôb, ktoré by mohli preniesť pôvodcu ochorenia do príslušnej farmy alebo z príslušnej farmy
- d) ďalšie možnosti šírenia choroby

Ak sa epizootologickým šetrením zistí, že mohlo dôjsť k zavlečeniu choroby z iného vodného toku, nádrže alebo inej pobrežnej zóny alebo mohla byť choroba prenesená do iného vodného toku, nádrže alebo inej pobrežnej zóny v dôsledku kontaktu spôsobeného pohybom rýb, ikier, zárodočných buniek, zvierat, dopravných prostriedkov alebo osôb alebo iným spôsobom, považujú sa farmy týchto tokov, nádrží a pobrežných zón za podozrivé o čom musí byť bezodkladne informovaný príslušný orgán veterinárnej správy.

Zrušenie opatrení sa vyhlási po premiestnení poslednej infikovanej ryby z chovu, ukončení ochrannej doby a ukončení biologického pokusu s negatívnym výsledkom v termíne najskôr 6 mesiacov od odsunu poslednej infikovanej ryby z chovu.

Chov ostáva naďalej pod sprísneným veterinárnym dozorom po dobu dvoch rokov od zrušenia opatrení. Po tejto dobe v prípade, že pri monitorovaní nebola zistená choroba sa uzná chov za chov úradne bez výskytu.

12. Úlohy orgánov štátnej správy

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

- schvaľuje na návrh hlavného veterinárneho lekára národný program eradikácie VHS
- kontroluje výkon štátnej správy uskutočňovaný ŠVPS SR a vykonáva vnútorné audity ŠVPS SR

Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky

- vypracuje návrh programu eradikácie choroby a jeho zmeny a doplnky a predkladá ich na schválenie ministerstvu
- zabezpečuje školenia všetkých orgánov veterinárnej správy k národnému programu eradikácie VHS
- organizuje informovanie chovateľov rýb o národnom programe eradikácie VHS prostredníctvom združení chovateľov rýb a podriadených organizácii
- vypracuje systém hlásení na kontrolu postupu ozdravenia chovov od VHS v SR
- prostredníctvom odbornej skupiny pravidelne raz za pol roka vyhodnocuje postup ozdravenia
- predkladá správy Európskej Komisii a ministerstvu
- navrhuje Ministrovi pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR rozpočet na vykonanie plánu eradikácie

Regionálna veterinárna a potravinová správa

- vydáva opatrenia pre všetkých chovateľov v súlade s bodom 11. Všeobecné zásady a metódy eradikácie
- vykonáva osvetovú činnosť chovateľskej verejnosti o cestách prenosu VHS, klinických príznakoch a stratách v chovoch rýb
- vykoná školenie úradných veterinárnych lekárov

- schvaľuje individuálne eradikačné programy pre jednotlivé chovy
- vyhodnocuje plnenie schválených individuálnych eradikačných plánov
- prijíma opatrenia na odstránenie nedostatkov pri ozdravovaní pre chovateľov rýb
- predkladá na ŠVPS SR správy o priebehu ozdravovania v regióne

Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín – národné referenčné laboratórium

- zabezpečuje laboratórne vyšetrenia na VHS v súlade s národným eradikačným programom
- spracúva a predkladá výsledky vyšetrení
- poskytuje odborné poradenstvo RVPS

13. Povinnosti chovateľov

- hlásiť príslušnej RVPS každé podozrenie na chorobu
- dodržiavať opatrenia vydané príslušnou RVPS
- vypracovať individuálny eradikačný program
- dodržiavať podmienky na ochranu chovov pred zavlečením nákaz
- dodržiavať ďalšie povinnosti vyplývajúce zo schváleného individuálneho eradikačného programu

Schválený individuálny eradikačný program má obsahovať tieto náležitosti:

- identifikácia chovu
- stručná charakteristika chovu
- zoznam rýb chovaných v chove
- prítoky a odtoky vody z farmy
- čistenie a dezinfekcia
- kontrolné mechanizmy
- vyhodnotenie programu
- predpokladaný termín ukončenia individuálneho eradikačného programu
- náčrt farmy
- kópia národného eradikačného programu
- spôsob ozdravovania vid'. príloha

14. Prílohy

Príloha č. 1

Vzor individuálneho eradikačného programu

A) Dokladová časť

- mapa chovu
- výsledky laboratórnych vyšetrení
- zápis komisionálnych kontrol
- vydané opatrenia

B) Charakteristika chovu

- názov chovu a identifikácia (číslo chovu , GIS súradnice)
- úroveň ochranných opatrení proti zavlečeniu nákaz
- počty a druhy chovaných rýb v chove
- organizácia chovu
- premiestňovanie, evidencia
- veterinárna starostlivosť
- služby (asanačný podnik)

C) Spôsoby ozdravovania

1. Radikálna metóda

- usmrtenie všetkých rýb v chove a ich neškodná likvidácia v asanačnom podniku
- vypustenie vody z chovného zariadenia
- čistenie dezinfekcia chovných zariadení
- „letenie chovu“ (pôsobenie slnečného žiarenia)
- po dobe minimálne 4 mesiacov, po odsúhlasení príslušnou RVPS vykonať biologický pokus s cieľom prípadného zistenia patogénu v chove
- po ukončení biologického pokusu v trvaní minimálne 30 dní vykonať laboratórne vyšetrenie

2. Eliminačná metóda

2.1. Eliminačná metóda bez premiestňovania rýb do iných chovov s rovnakou nákazovou situáciou

- likvidácia uhynutých rýb a rýb s klinickými príznakmi
- priebežná dezinfekcia chovných zariadení
- postupné dochovanie rýb na konzumnú veľkosť s následným odsunom podľa kapitoly 9 písm. b) bod 3
- po vyskladnení poslednej infikovanej ryby vid' Postup C 1)

2.2. Eliminačná metóda s premiestnením všetkých klinicky zdravých rýb do chovu s rovnakou nákazovou situáciou zaradeného do ozdravovania

- ďalej vid' C 1) od druhého odseku

Príloha č. 2

Metodika odberu a zasielania vzoriek rýb

Ryby určené na vyšetrenie sa zasielajú podľa týchto pravidiel:

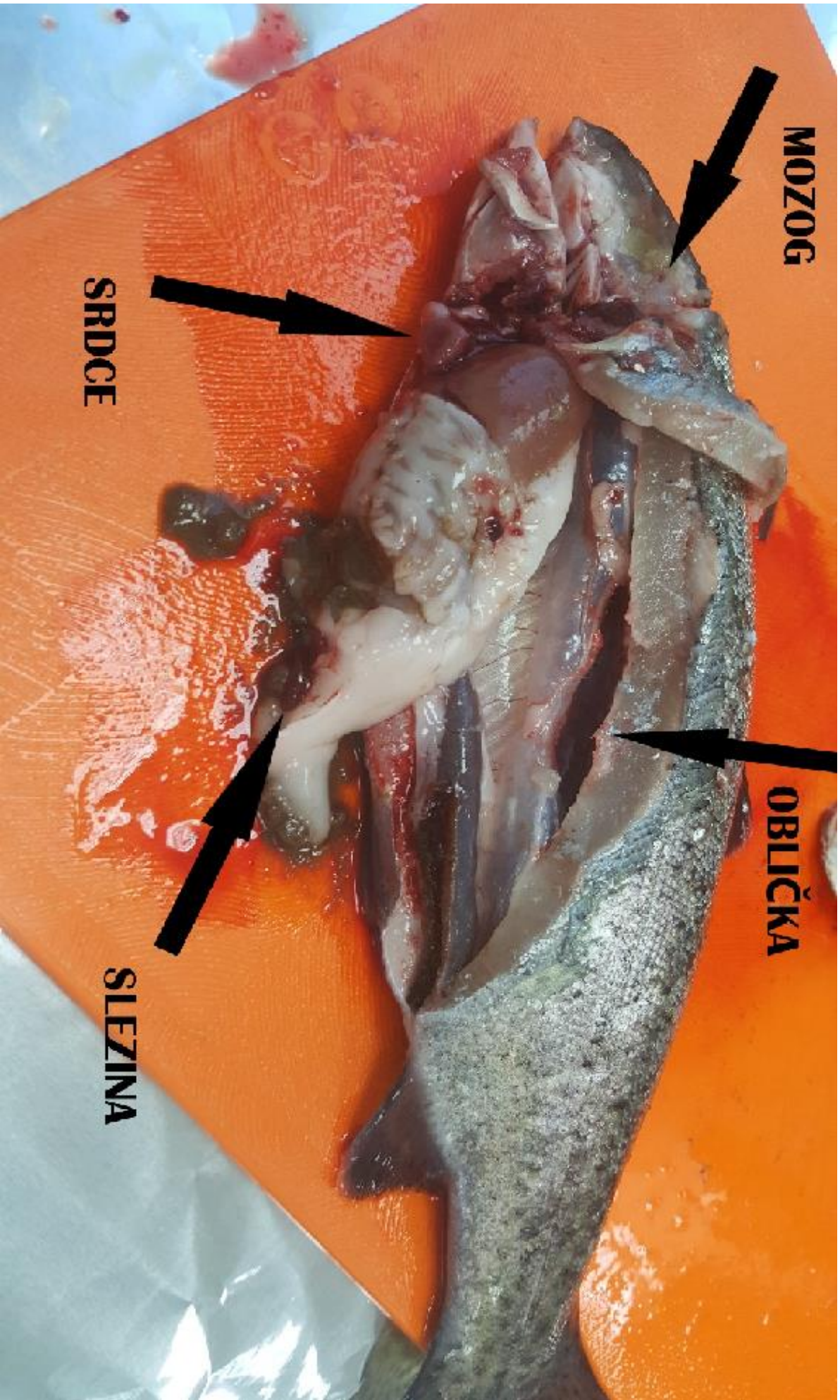
1. Ryby živé:

- zasielajú sa v dostatočnom množstve vody, z ktorej boli vylovené, v plastických vreciach „pod kyslíkom“ kuriérom alebo zvoznou linkou Štátneho veterinárneho a potravinového ústavu Dolný Kubín

2. Časti orgánov rýb:

odoberajú sa z čerstvo usmrtených rýb za týchto podmienok:

- pri odbere musí byť dodržaná **sterilita** (sterilné pitevné nástroje, sterilné plastické skúmavky, sterilné reagenčné fľaše)
- odoberajú sa tieto orgány - slezina, oblička, srdce, mozog
- podľa veľkosti sú orgány vložené do sterilných plastických skúmaviek, alebo reagenčných fliaš, ktoré obsahujú transportné médium, a to tak aby boli orgány celkom ponorené v transportnom médiu
- do jednej skúmavky, alebo reagenčnej fľaše je možné vložiť časti orgánov **najviac z 10 ks rýb**. Táto zmesná vzorka musí mať hmotnosť **najmenej 1 gram**.
- vzorky rýb (skúmavky, reagenčné fľaše) až po dobu prepravy (ak je táto dlhšia ako 2 hodiny) musia byť umiestnené, v mrazničkách. Vzorka má byť do laboratória doručená čo najskôr. Virologické vyšetrenie sa musí začať **najneskôr do 48 hodín** po odobratí vzoriek (vo výnimočných prípadoch sa môže virologické vyšetrenie začať najneskôr do 72 hodín po odobratí materiálu), a to za predpokladu, že materiál, ktorý má byť vyšetřovaný je chránený transportným médiom a počas prepravy sú splnené požiadavky na teplotu. Zaslaný materiál musí byť zmrazený a zaslaný v prepravných chladničkách alebo v izolačných kontajneroch (polystyrénové prepravky s hrubými stenami), spolu s dostatočným množstvom chladiacich vložiek na zabezpečenie chladenia vzoriek, teplota v prepravnom kontajneri vzorky nesmie presiahnuť 10 °C.

MOZOG

SRDCE

SLEZINA

OBLIČKA

3. Ryby čerstvo usmrtené, prípadne ryby čerstvo uhynuté:

- zasielajú sa zabalené do papiera s absorpčnými vlastnosťami a následne vložené do plastických vreciek. Takto sa zasielajú ryby len vtedy, ak je možné splniť požiadavky na dodržanie času prepravy (do dvoch hodín od usmrtenia alebo úhynu rýb) a teploty vzorky počas prepravy (vzorky počas prepravy musia byť umiestnené v izolačných kontajneroch, napr. prepravné chladničky, polystyrénové prepravky s hrubými stenami), vzorky sa zasielajú spolu s dostatočným množstvom ľadu alebo mraziacich blokov na zabezpečenie chladenia vzoriek. Teplota vzorky nesmie prekročiť 10°C , pričom v transportnej prepravke musí byť prítomný ľad ešte pri preberaní vzorky v laboratóriu. V prípade použitia mraziacich blokov musí byť aspoň jeden stále čiastočne, alebo úplne zamrznutý.
- ak nie je možné vzorky doručiť do dvoch hodín, tieto sa musia zmraziť až do doručenia na vyšetrenie.

Na vyšetrenie je **najvhodnejšie** zasielať ryby živé, prepravované v dostatočnom množstve vody kuriérom, spôsobom znemožňujúcim kontamináciu povrchových vôd a šírenie chorôb. Priemerná vzorka musí obsahovať najmenej **30 ks rýb, rôznych druhov a vekových kategórií**. Do vzorky sú primárne zaradované ryby slabé a ryby s klinickými príznakmi. Ak sa v chove vyskytuje **pstruh dúhový**, môže byť zaradený na vyšetrenie **len tento druh rýb**. Ryby čerstvo uhynuté alebo usmrtené sa na vyšetrenie zasielajú čo najskôr (do dvoch hodín). Ak nie je možné dodržať časový limit na vyšetrenie, ryby až do doručenia (toto nesmie trvať dlhšie ako dva dni) musia byť zmrazené, zabalené v nepremokavom obale, ktorý je vložený do dobre uzatvoreného, pevného obalu s dostatočným množstvom sacieho materiálu, zabráňujúcim pretekaniu obsahu. Vzorka musí byť identifikovateľná aj vo vnútri obalu. Sprievodný doklad sa prikladá ku vzorke tak, aby sa zabránilo jeho znečisteniu a pri prebratí vzorky v schválenom veterinárnom laboratóriu sa mohol odstrániť bez manipulácie so vzorkou.

SPRIEVODNÝ DOKLAD
na premiestnenie rýb na ďalší chov a produkciu
v rámci Národného programu eradikácie vírusovej hemoragickej septikémie rýb (VHS) v Slovenskej republike
na roky 2018 a 2019

Por. číslo: ../RVPS/mm/rrrr

Vlastník/držiteľ (adresa).....
Farma(adresa)..... Úradné číslo:
IČO..... Obec..... okres..... kraj.....
Druh ryby (odborný názov/vedecký názov) Kategória rýb Počet/množstvo rýb
.....
.....
.....
Premiestňuje na farmu (názov a adresa).....
Úradné číslo: Obec..... okres..... kraj.....

Úradný veterinárny lekár RVPS potvrdzuje, že ryby:

- a) boli pred premiestnením podrobené klinickej prehliadke úradným veterinárnym lekárom najviac 72 hodín pred premiestnením a neprejavovali žiadne klinické príznaky ochorenia,
- b) nepochádzajú z chovu alebo z oblasti, ktoré podliehajú zákazu alebo obmedzeniu premiestňovania zo zdravotných dôvodov, ktoré postihujú tieto druhy v súlade s veterinárnymi požiadavkami,
- c) pochádzajú z chovu, ktorý plní monitoring podľa plánu VPO
- d) ryby boli pred premiestnením vyšetrené na

-.....	dňa.....	č. nálezu.....
-.....	dňa.....	č. nálezu.....
-.....	dňa.....	č. nálezu.....
-.....	dňa.....	č. nálezu.....

V dňa

.....
Meno a priezvisko úradného veterinárneho lekára

.....
Podpis úradného veterinárneho lekára,
odtlačok pečiatky

Vyhlasenie vlastníka/držiteľa v mieste odoslania

Premiestňovaným zvieratám sa nepodávali zakázané látky alebo zakázané veterinárne lieky. Ak im boli podané povolené látky a neuplynula predpísaná ochranná lehota pre tieto lieky alebo látky uveďte názov lieku a dátum aplikácie

.....

Osvedčenie platí 5 dní od dátumu vystavenia

Miesto nakládky:.....
Dátum a čas nakládky:.....
Predpokladaná dĺžka cesty v hodinách

.....
podpis vlastníka/držiteľa, odtlačok pečiatky

Poučenie pre prepravcu, chovateľa, držiteľa. Zviera(tá)

- a) nesmú v čase od premiestnenia z chovu pôvodu do príchodu na miesto určenia prísť do kontaktu s inými rybami, okrem zvierat, ktoré majú rovnaký zdravotný štatút,
- b) sa musia prepravovať v súlade s požiadavkami na ochranu zvierat pri preprave